

Bir Süreç Olarak Radikalleşme (Köktencilik) ve Radikalleşmede Sosyal Medyanın Önemi

Bir Süreç Olarak Radikalleşme (Köktencilik) ve Radikalleşmede

Sosyal Medyanın Önemi [1]-[2]

Dr. Serkan YENAL

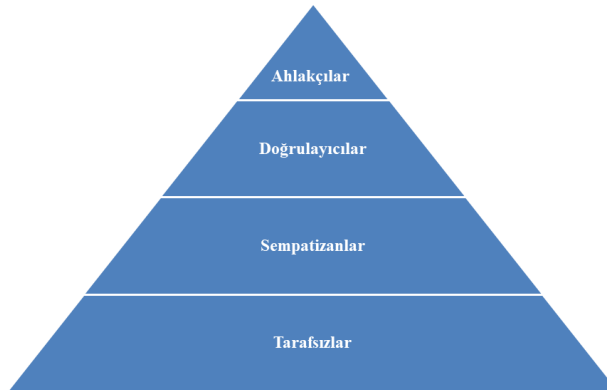
Türk Dil Kurumu sözlüğü radikal kelimesini “kökten”, radikalleşme kelimesini “köktencilik” olarak açıklamaktadır. Köktencilik, bilim, din ve siyasete kökten yenilikler yapma eğilimi, kurulu düzenin temellerine yönelik sosyal ve ekonomik değişimlerden yana olan tutum ve öğretisi, yaşam biçimi ve ilişkilerini eleştirerek kökten değişiklik yapma eğiliminde sona kadar giden düşüncedir” anlamında kullanılmaktadır (Türk Dil Kurumu Sözlüğü, 2020).

Köktencilikle pek çok alanda karşılaşılabilir de genel olarak köktencilik türlerini dört başlıkta incelemek mümkündür. Bunlar, sağ kanat, sol kanat, dini-siyasal ve tek konulu köktenciliktir. (Info Radical, 2020).

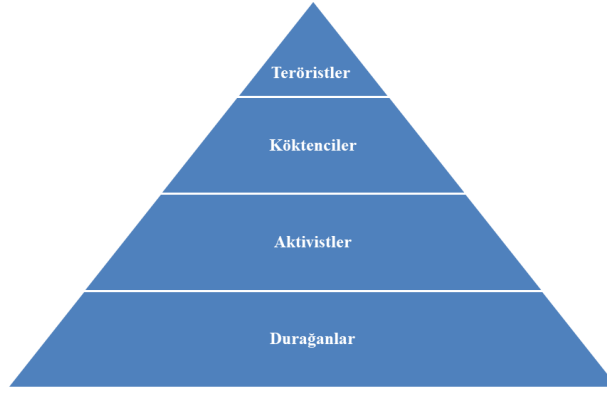
Sağ kanat köktencilik, ırkçılık temelinde ilerlemektedir. Burada bir ırkın ya da etnik bir kimliğin köktenci bir seviyede savunulması söz konusudur. Burada mensup olunan topluluk dışındaki topluluklar, adeta insanlık dışı ve düşman olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle şiddet eğilimi bütün farklı birey ve topluluklara rahatlıkla yönelebilmektedir. Dini-siyasal Köktencilikte, mensup olunan inanç tehlike altında görülerek, diğer bütün inançlar düşman gibi değerlendirilmektedir. Sol kanat köktencilik hedefinde mevcut küresel sistem ve kapitalist ekonomi vardır. Tek konulu köktencilikte ise tek bir sorundan kaynaklanan bir köktencilik söz konusudur.

Köktencilik süreçleri bireysel, grup ya da kitlesel nedenlerle gerçekleşebilmektedir. Bireysel nedenler arasında, yaşanan mağduriyet, şiddet, aşağılama benzeri durumlar; grup nedenleri arasında iktidara sahip olma, grup içi rekabet; kitlesel nedenler arasında ise, şehit olmak gibi duygular yer almaktadır (McCaughey ve Moskalenko, 2008: 418). Buna göre köktencilik oluşumunda bazı motivasyonlar başlıktır. Diğer bir ifadeyle, bireysel köktencilikte bireylerin yaşadığı baskı, yıldırma, aşağılama gibi travmalar; grup köktencilikinde, bir grubun belirli bir ülkede iktidarı ele geçirme hırsı, grup içinde öne çıkma, grubu yönlendirme düşüncesi gibi motivasyonlar; kitlesel köktencilikte ise genel olarak inançlar uğruna dünya hayatından vaz geçme düşüncesi, şehitlik ya da benzeri nitelendirmeler etkili olabilmektedir.

Köktencilik bir anda meydana gelen bir durum değildir. Birey ya da gruplar genellikle ani bir kararla köktenci olmazlar. Köktencilik bir süreç neticesinde meydana gelmektedir. Bu süreçler, köktencilik terörizme adım adım dönüşümünü ifade etmektedir. Aşağıda bu süreci ifade eden “İki Piramit Modeli” açıklanmaktadır.

Fikir Piramidi

Faaliyet Piramidi

Kaynak: (McCauley & Moskalkenko, 2017: 19-21)

Burada "Fikir Piramidi"nin temelinde "tarafsızlar" olarak nitelendirilen ve genel olarak siyasi akımlardan uzak, dünya meselelerine fazla kafa yormayan, umursama olarak nitelendirilebilecek birey ve kitleler yer almaktadır. Bir üst basamağa geçildiğinde, "sempatizan" olarak nitelendirilen ve belli bir siyasi görüşün, inanç ya da felsefenin etkisinde olan buna destek veren ancak, bu desteğini şiddet boyutuna ulaştırmayan birey ya da gruplar yer almaktadır. Daha üst basamakta, sempatizanlardan daha ileri boyutta bir desteğe sahip olan ve bu desteği şiddet boyutuna ulaştıran, "doğrulukçular" olarak da ifade edilen birey ve gruplar yer almaktadır. Piramidin tepesinde ise, köktenleşme sürecinin en sonuna ulaşan, ahlakçılar olarak da ifade edilen birey ve gruplar yer almaktadır. Bu noktada artık, bir görüş, inanç ya da felsefenin desteklenmesinde şiddet olmazsa olmaz boyuta ulaşmış, bu noktadaki birey ve grupların şiddet kullama konusunda ahlaki bir zorunluluk hissetmesi söz konusu olmuştur (McCauley & Moskalkenko, 2017: 19-21).

Bu ilk piramit, köktenleşme sürecinin fikri boyutunu ortaya koyarken; ikinci piramit fikri boyutun ötesine geçen ve faaliyetleri anlatan piramittir. İkinci piramitte de tabanda, belli bir siyasi görüşün, inanç ya da felsefenin savunucuları bulunmakta ancak bu birey ve gruplar, düşüncelerinin savunulmasında hiçbir faaliyette bulunmamaktadır. Bir üst basamağa geçildiğinde ise, tarafları olduğu düşünce için yasal eylemler yapan "aktivist" olarak nitelendirilenler bulunmaktadır. Bu basamaktan sonra ise, "köktenci" olarak nitelendirilen ve savundukları düşünceler için yasadışı eylemler yapan birey ve gruplar gelmektedir. Bu piramidin zirvesinde ise, köktencilik son boyutuna ulaşan ve terörist faaliyetlere girişen birey ve gruplar yer almaktadır (McCauley & Moskalkenko, 2017: 19-21).

Bu piramidler incelendiğinde, köktenleşen birey ve grupların sınıflandırılmasında önemli bir teori olduğu görülmektedir. Birey ve gruplar, köktenleşme sürecinde bu teorideki benzer biçimde ilerlemektedir. Bu piramit modeli, köktenleşmenin önlenmesi açısından büyük önem arz etmektedir. Zira önemli olan piramidin son aşaması olan terörizm aşamasına gelmeden birey ve grupların topluma kazandırılması ve terörizmin önlenmesidir.

Köktencilikte Sosyal Medyanın Rolü

Birey ve grupların köktenleşmesinde belirli bir yöntem bulunmamakla beraber, günümüzde yaygın olarak sosyal medya ve internet kullanılmaktadır. Bunda internet ve sosyal medya kullanımının çok ileri boyutlara ulaşması etkili olmaktadır. Dünyada 5,19 milyar cep telefonu kullanıcısı, 4,54 milyar internet; 3,80 milyar da sosyal medya kullanıcısı bulunmaktadır. Dünya nüfusunun yaklaşık 7, 8 milyar olduğu dikkate alındığında, nüfusun yaklaşık %60'ının internet ce %50'sinin de sosyal medya kullanıcısı olduğu görülmektedir (We Are Social, 2020).

Günümüzde sosyal medya, çeşitli programlar aracılığıyla geniş kitlelerin görüşlerini etkileyebilecek önemli bir güç haline gelmiştir. Örgütler, bu program ve siteler aracılığıyla eleman temin etmekte, görüşlerinin propagandasını yapmaktadır. Bu ortamda binlerce kişiyi öldürebilecek bir yapı ve fikri akım, kitlelere sevimli gösterilebilmektedir. Bu şekilde, kitlelere tanıtılan, bir anlamda olumlanan akım ve görüşler, taraftarlarını hızlı biçimde artırabilmektedir. İşte burada en azından köktencilik süreçlerinin birinci basamağı olarak nitelendirilen sempatizan kitlelerin alt yapısı oluşmaktadır. Sempatizanlık başlangıçta eylemsiz ya da durağan bir durumdayken zaman içinde diğer aşamalara geçiş söz konusu olmaktadır.

Sosyal medya ile aynı zamanda, köktencilik sürecinde bir katalizör konumundadır. Diğer bir ifadeyle, birey ya da grubun bir basamaktan diğer basamağa geçişlerinde sosyal medyanın etkisi büyüktür.

Sosyal medya aynı zamanda köktenleşen bireylerin eylemlerinde hazırlık, eylem talimatlarının verilmesi, hücrelerin oluşturulması gibi faaliyetlerde aktif olarak kullanılmaktadır.

Sonuç Yerine

Köktencilik önlenmesi amacıyla küresel olarak çok yönlü çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmalar arasında köktencilik birey ve gruplarda gelişiminin erken tespitine yönelik çalışmalar ön plandadır. Bu noktada birey ya da grupların hangi aşamada olduğunu belirlenerek bu aşamadan geriye döndürülmesi önem kazanmaktadır. Özellikle "İki Piramit Modeli" olarak değerlendirilen modelin iyi analiz edilmesi ve köktencilik ve terörizmle mücadelede önleyici mekanizmalar geliştirilmesi yerinde olacaktır.

Köktencilik yol açan durumların önceden tespit edilerek, bunların ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirmek diğer bir önemli savunma mekanizmasıdır. Özellikle, gelir farklılıklarının azaltılması, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması, işsizliğin azaltılmasına yönelik faaliyetler köktencilikle mücadelede etkili mekanizmalardır.

Sosyal medyanın önemi ve gücü gün geçtikçe artmaktadır. Dünya nüfusunun yarısına ulaşan kullanım oranları ile devasa bir etkiye sahiptir. Sosyal medyanın, köktencilikte de önemli bir rol oynaması kaçınılmazdır. Hız, ulaşabileceği kitlenin büyüklüğü, yasal olarak takip edilmenin zorluğu, köktenci örgütler açısından sosyal medyayı daha da cazip kılmaktadır. Sosyal medyanın bu çekiciliğini, terörle ve köktencilikle mücadele açısından avantaja çevirebilmek, ülkelerin ve güvenlik kuruluşlarının istihbari faaliyetlerinin etkinliğine bağlıdır. Bu noktada, insan istihbaratı ve dijital istihbarat konuları önem kazanmaktadır. Bu alanlarda istihbarat imkanlarının geliştirilmesi, köktencilikle mücadele açısından büyük ivme kat edilmesini sağlayacaktır.

Kaynakça

Info Radical. (2020). *Types of Radicalization*. Erişim tarihi: 08 Kasım 2020, <https://info-radical.org/en/types-of-radicalization/>

McCauley, C. ve Moskalkenko, S. (2008). *Mechanisms of political radicalization: Pathways toward terrorism*. *Terrorism and political violence*, 20(3), ss. 415-433. doi: 10.1080/09546550802073367.

McCauley, C. ve Moskalkenko, S. (2017). *Understanding political radicalization: The two-pyramids model*. *American Psychologist*, 72(3).

Türk Dil Kurumu Sözlüğü. (2020). Erişim tarihi: 09 Kasım 2020, <https://sozluk.gov.tr/>

We Are Social. (2020). *Digital in 2020*. Erişim tarihi: 07 Kasım 2020, <https://wearesocial.com/digital-2020>

Akademi Yayıncılık, Editör: Hasan ACAR, Serkan YENAL” kitap bölümü sınırlı olarak kullanılmıştır.

[2] Atf için: Yenal, S. (2020), *Bir Süreç Olarak Radikalleşme (Köktencilik) ve Radikalleşmede Sosyal Medyanın Önemi* Erişim adresi: <https://www.teram.org/Icerik/bir-surec-olarak-radikallesme-koktencilik-ve-radikallesmede-sosyal-medyanin-onemi-96>

Serkan YENAL